SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 18. maja 2006 *

V zadevi C-397/03 P,

zaradi pritožbe na podlagi člena 56 Poslovnika Sodišča, vložene 19. septembra 2003,

Archer Daniels Midland Co., s sedežem v Decaturju (Združene države Amerike),

Archer Daniels Midland Ingredients Ltd, s sedežem v Erithu (Združeno kraljestvo),

ki ju zastopajo C. O. Lenz, odvetnik, E. Batchelor ter L. Martin Alegi in M. Garcia, solicitors, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

pritožnici,

* Jezik postopka: angleščina.

druga stranka v postopku je:

Komisija Evropskih skupnosti, ki jo zastopa R. Lyal, zastopnik, skupaj z J. Flynnom, QC, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

tožena stranka na prvi stopnji,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi P. Jann, predsednik senata, K. Schiemann, sodnik, N. Colneric (poročevalka), E. Juhász in E. Levits, sodnika,

generalni pravobranilec: A. Tizzano,
sodna tajnica: M. Ferreira, glavna administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 18. novembra 2004,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 7. junija 2005

izreka naslednjo

Sodbo

1 Archer Daniels Midland Co. (v nadaljevanju: ADM Company) in njena evropska hčerinska družba Archer Daniels Midland Ingredients Ltd (v nadaljevanju: ADM Ingredients) v pritožbi predlagata razveljavitev sodbe Sodišča prve stopnje Evropskih skupnosti z dne 9. julija 2003 v zadevi Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji (T-224/00, Recueil, str. II-2597, v nadaljevanju: izpodbijana sodba), ker je z njo zavrnilo tožbo za delno razglasitev ničnosti Odločbe Komisije 2001/418/ES z dne 7. junija 2000 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 Pogodbe ES in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/36.545/F3 – aminokisline) (UL 2001, L 152, str. 24, v nadaljevanju: sporna odločba).

2 Z izpodbijano sodbo je Sodišče prve stopnje med drugim zmanjšalo globo, ki je bila solidarno naložena ADM Company in ADM Ingredients ter v glavnem delu zavrnilo ničnostno tožbo, vloženo zoper sporno odločbo.

Pravni okvir

3 Člen 7 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane v Rimu 4. novembra 1950 (v nadaljevanju: EKČP), z naslovom „Ni kazni brez zakona“, v odstavku 1 določa:

„Nihče ne sme biti obsojen za katero koli dejanje, izvršeno s storitvijo ali opustitvijo, ki ni bilo določeno kot kaznivo dejanje po domačem ali po mednarodnem pravu v času, ko je bilo storjeno.“

4 Člen 4 Protokola št. 7 k EKČP z naslovom „Pravica, da nisi dvakrat sojen ali kaznovan za isto kaznivo dejanje“ določa:

„1. Pravosodni organi iste države ne smejo nikogar ne kazensko preganjati ne kaznovati za kaznivo dejanje, za katero je bil na podlagi zakona in v skladu s kazenskim postopkom te države s pravnomočno sodbo že oproščen ali obsojen.

[…]

3. Od določil tega člena ni mogoče odstopiti s sklicevanjem na 15. člen Konvencije.“

5 Člen 15(2) Uredbe Sveta št. 17 z dne 6. februarja 1962, Prve uredbe o izvajanju členov [81] in [82] Pogodbe (UL 1962, 13, str. 204), določa:

„Komisija lahko podjetjem ali podjetniškim združenjem z odločbo naloži globo od 1000 do 1.000.000 obračunskih enot ali višjo vsoto, ki pa ne presega 10 % prometa

v predhodnem poslovnem letu vsakega podjetja, udeleženega pri kršitvi, kadar namerno ali iz malomarnosti:

a) kršijo člen [81](1) ali člen [82] Pogodbe […]

[…]

Pri določanju višine globe se upoštevata teža in trajanje kršitve."

6 V obvestilu Komisije z naslovom „Smernice o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 15(2) Uredbe št. 17 in členom 65(5) Pogodbe ESPJ" (UL 1998, C 9, str. 3, v nadaljevanju: Smernice) je med drugim navedeno:

„Načela, opisana tukaj, bi morala zagotavljati preglednost in nepristranskost odločb Komisije v očeh podjetij in prav tako Sodišča Evropskih skupnosti, kadar potrjuje pooblastila, ki so Komisiji podeljena v okviru ustrezne zakonodaje za določanje glob v mejah 10 % celotnega prometa. To pooblastilo pa mora upoštevati skladno in nediskriminatorno politiko, ki je v skladu z zastavljenimi cilji za kaznovanje kršitev pravil konkurence.

Nova metoda določanja zneska globe bo upoštevala naslednja pravila, ki se začnejo z osnovnim zneskom, ki se bo povečal, da bo upošteval oteževalne okoliščine, ali zmanjšal, da bo upošteval olajševalne okoliščine.“

7 Točka 1A, četrti in šesti odstavek, Smernic določa:

„Potrebno bo tudi upoštevati dejansko gospodarsko zmožnost kršiteljev, da povzročijo večjo škodo drugim subjektom, zlasti potrošnikom, in določiti kazen na ravni, ki naj zagotavlja, da ima dovolj odvračilen učinek.

[…]

Če kršitev vključuje več podjetij (npr. kartele), je lahko v nekaterih primerih potrebno uporabljati ponderje za zneske, določene znotraj vsake izmed treh kategorij, da bi upoštevali specifično težo in zato dejanski vpliv kršitev vsakega podjetja na konkurenco, zlasti, če obstaja znatno neskladje med velikostjo podjetij, ki zagrešijo kršitve iste vrste.“

Dejansko stanje

8 Dejansko stanje, ki je podlaga tožbe pred Sodiščem prve stopnje, je v izpodbijani sodbi podano tako:

„1 Tožeči stranki, [ADM Company] in njena evropska hčerinska družba [ADM Ingredients], ki poslujeta v sektorju predelave žitaric in oljnatih semen. Na trg lizina sta vstopili leta 1991.

2 Lizin je esencialna aminokislina, ki se uporablja v krmi za hranilne namene. Sintetični lizin se uporablja kot dodatek živilom, ki ne vsebujejo dovolj naravnega lizina, npr. žitarice, tako da nutricionistu omogoči pripravo obrokov krme na podlagi proteinov, ki ustrezajo prehranjevalnim potrebam živali. Živila, ki se jim dodaja sintetični lizin, se lahko nadomestijo z živili, ki imajo že naravno dovolj lizina, kot npr. soja.

3 Leta 1995 so bile po tajni preiskavi Federal Bureau of Investigation (FBI) v Združenih državah opravljene hišne preiskave v prostorih več podjetij, ki delujejo na trgu lizina. ADM Company in družbe Kyowa Hakko Kogyo Co. Ltd (v nadaljevanju: Kyowa), Sewon Corp. Ltd, Cheil Jedang Corp. (v nadaljevanju: Cheil) ter Ajinomoto Co. Inc. so ameriški organi avgusta in oktobra 1996 obtožili osnovanja omejevalnega sporazuma, ki je obsegal določanje cen lizina in razdelitev količinskega obsega prodaje tega proizvoda med junijem 1992 in junijem 1995. Po poravnavah, sklenjenih z ameriškim ministrstvom za pravosodje, je sodnik, ki je obravnaval zadevo, tem podjetjem naložil globe, in sicer Kyowa Hakko Kogyo in Ajinomoto globo v višini 10 milijonov ameriških dolarjev, ADM Company globo v višini 70 milijonov USD in Cheil globo v višini 1,25 milijona USD. Globa naložena Sewon Corp., je po njenih besedah znašala 328.000 USD. Poleg tega so bili trije vodilni uslužbenci ADM Company za svojo vlogo pri omejevalnemu sporazumu obsojeni na zaporne kazni in globe.

4 Ajinomoto je julija 1996 na podlagi obvestila Komisije 96/C 207/04 o nenalaganju ali zmanjševanju glob v primeru kartelov (UL 1996, C 207, str. 4, v nadaljevanju:

obvestilo o ugodni obravnavi) Komisiji predlagala sodelovanje z namenom dokazovanja obstoja kartela na trgu lizina in njegovih učinkov v Evropskem gospodarskem prostoru (EGP).

5 Komisija je 11. in 12. junija 1997 na podlagi člena 14(3) Uredbe št. 17 opravila preiskave […] v evropskih obratih ADM Company in Kyowa Hakko Europe GmbH. Po teh preiskavah sta Kyowa Hakko Kogyo in Kyowa Hakko Europe izrazili željo po sodelovanju s Komisijo in ji posredovali določene podatke zlasti glede časovnega razporeda sestankov med proizvajalci lizina.

6 Komisija je 28. julija 1997 na podlagi člena 11 Uredbe št. 17 na ADM Company in ADM Ingredients, Sewon Corp. in njeno evropsko hčerinsko družbo Sewon Europe GmbH (v nadaljevanju skupaj: Sewon) ter na Cheil naslovila zahteve za informacije glede njihovega ravnanja na trgu aminokislin in sestankov omejevalnega sporazuma, ki so bili navedeni v teh zahtevah. Po tem, ko ju je Komisija z dopisom z dne 14. oktobra 1997 opomnila, da nista odgovorili na njene zahteve, je ADM Ingredients odgovorila na zahtevo Komisije glede trga lizina. ADM Company pa ni posredovala nobenega odgovora.

7 Komisija je 30. oktobra 1998 na podlagi informacij, ki jih je prejela, ADM Company in ADM Ingredients (v nadaljevanju skupaj: ADM) ter drugim zadevnim podjetjem, in sicer Ajinomoto in njeni evropski hčerinski družbi Eurolysine SA (v nadaljevanju skupaj: Ajinomoto), Kyowa Hakko Kogyo in njeni evropski hčerinski družbi Kyowa Hakko Europe (v nadaljevanju skupaj: Kyowa), Daesang Corp. (nekdanja Sewon Corp.) in njeni evropski hčerinski družbi Sewon Europe ter Cheil poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah člena 81(1) ES in člena 53(1) Sporazuma EGP (v nadaljevanju: Sporazum EGP). V obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah je Komisija tem podjetjem očitala, da so od septembra 1990 (Ajinomoto, Kyowa in Sewon), od marca 1991 (Cheil) in od junija 1992 (ADM) do junija 1995 določale cene lizina v EGP; količinske

prodajne kvote za ta trg, ter da so si o svojih količinskih obsegih prodaje izmenjevale informacije. Po prejemu tega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah sta tožeči stranki Komisijo obvestili, da ne izpodbijata ugotovljenega dejanskega stanja.

8 Po zaslišanjih zadevnih podjetij 1. marca 1999 jim je Komisija 17. avgusta 1999 poslala dopolnilno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki se je nanašalo na trajanje omejevalnega sporazuma, v katerem je prišla do ugotovitve, da so Ajinomoto, Kyowa in Sewon sodelovale pri omejevalnem sporazumu vsaj od junija 1990, Cheil vsaj od začetka leta 1991 in tožeči stranki od 23. junija 1992. Tožeči stranki sta na to dopolnilno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah odgovorili 6. oktobra 1999 in potrdili, da ne izpodbijata ugotovljenega dejanskega stanja.

9 Po zaključku postopka je Komisija sprejela [sporno] odločbo. [Ta] je bila tožečima strankama vročena z dopisom z dne 16. junija 2000.

10 [Sporna odločba] obsega naslednje določbe:

‚*Člen 1*

[ADM Company] in njena evropska hčerinska družba [ADM Ingredients], Ajinomoto Company Incorporated in njena evropska hčerinska družba Eurolysine SA, Kyowa Hakko Kogyo Company Limited in njena evropska hčerinska družba Kyowa Hakko Europe GmbH, Daesang Corporation in njena evropska hčerinska

družba Sewon Europe GmbH ter [Cheil] so kršile člen 81(1) Pogodbe ES in člen 53(1) Sporazuma EGP s tem, da so sodelovale pri sporazumih o cenah, količinskih obsegih prodaje in izmenjavi individualnih informacij o količinskem obsegu prodaje sintetičnega lizina, ki so zajemali celoten EGP.

Trajanje kršitve je bilo naslednje:

a) v primeru [ADM Company] in [ADM Ingredients]: od 23 junija 1992 do 27 junija 1995;

b) v primeru Ajinomoto Company Incorporated in Eurolysine SA: vsaj od julija 1990 do 27. junija 1995;

[…]

Člen 2

Podjetjem iz člena 1 se zaradi v istem členu ugotovljene kršitve naložijo naslednje globe:

a) [ADM Company] in

[ADM Ingredients]

(kot solidarno odgovornima) globa: 47.300.000 EUR

b) Ajinomoto Company Incorporated in

Eurolysine SA

(kot solidarno odgovornima) globa: 28.300.000 EUR

[…]‘

11 Za izračun zneska glob je Komisija v [sporni odločbi] uporabila metodo, navedeno v Smernicah […], kot tudi obvestilo o ugodni obravnavi.

12 Prvič, osnovni znesek globe, določene glede na težo in trajanje kršitve, je bil za ADM določen na 39 milijonov EUR. Za Ajinomoto, Kyowa, Cheil in Sewon je bil naložen osnovni znesek v višini, 42, 21, 19,5 oziroma 21 milijonov EUR (uvodna izjava 314 [sporne odločbe]).

13 Pri določitvi izhodiščnega zneska globe, določene glede na težo kršitve, je Komisija, najprej štela, da je bila kršitev, ki so jo zadevna podjetja storila, glede na njeno naravo, njen dejanski vpliv na trg lizina v EGP in velikost upoštevnega geografskega trga, zelo resna. Nadalje je Komisija na podlagi celotnega prometa teh podjetij, ustvarjenega v zadnjem letu kršitve, ocenila, da je med njimi obstajala znatna razlika v velikosti, in jih različno obravnavala. Zato je za ADM in

Ajinomoto izhodiščni znesek glob določila na 30 milijonov EUR, za Kyowa, Cheil in Sewon pa 15 milijonov EUR (uvodna izjava 305 [sporne odločbe]).

14 Da bi upoštevala trajanje kršitve, ki jo je storilo vsako posamezno podjetje, in da bi določila osnovne zneske njihove globe, je Komisija tako določen izhodiščni znesek povečala za 10 % na leto, to je 30-odstotno povečanje za ADM in Cheil, in 40-odstotno povečanje za Ajinomoto, Kyowa in Sewon (uvodna izjava 313 [sporne odločbe]).

15 Drugič, Komisija je ob upoštevanju obteževalnih okoliščin osnovna zneska glob, naloženih ADM in Ajinomoto, povečala za 50 %, to je 19,5 milijona EUR za ADM in 21 milijonov EUR za Ajinomoto, ker sta imeli ti podjetji vlogo vodje pri kršitvi (uvodna izjava 356 [sporne odločbe]).

16 Tretjič, Komisija je iz naslova olajševalnih okoliščin za 20 % zmanjšala povečanje globe za Sewon zaradi trajanja kršitve, ker je imelo to podjetje od začetka leta 1995 pasivno vlogo pri omejevalnem sporazumu (uvodna izjava 365 [sporne odločbe]). Poleg tega je Komisija za 10 % zmanjšala osnovne zneske glob vsakega izmed zadevnih podjetij, ker so vsa prenehala s kršitvijo ob prvem posegu organa oblasti (uvodna izjava 384 [sporne odločbe]).

17 Četrtič, Komisija je ‚znatno zmanjšala' zneske globe v smislu naslova D obvestila o ugodni obravnavi. Na tej podlagi je Komisija Ajinomoto in Sewon priznala 50-odstotno zmanjšanje globe, ki bi jima bila naložena, če ne bi sodelovala, Kyowa

in Cheil 30-odstotno zmanjšanje in nazadnje ADM 10-odstotno zmanjšanje (uvodne izjave 431, 432 in 435 [sporne odločbe]).“

Tožba pred Sodiščem prve stopnje in izpodbijana sodba

9 Pritožnici sta 25. avgusta 2000 na Sodišče prve stopnje vložili tožbo zoper sporno odločbo.

10 V tožbi sta predlagali, naj se odločba, ki jima nalaga globo, razglasi za nično, oziroma naj se ta globa zmanjša.

11 Z izpodbijano sodbo je Sodišče prve stopnje:

– znesek globe, ki je solidarno naložena tožečima strankama, določilo na 43.875.000 EUR;

– v preostalem tožbo zavrnilo;

– odločilo, da tožeči stranki nosita svoje stroške ter jima naložilo plačilo treh četrtin stroškov Komisije Evropskih skupnosti in slednji naložilo, da nosi eno četrtino svojih stroškov.

Predlogi strank pred Sodiščem

12 Pritožnici Sodišču predlagata, naj:

– razveljavi izpodbijano sodbo, ker je Sodišče prve stopnje zavrnilo njuno tožbo, ki sta jo vložili zoper sporno odločbo;

– razglasi za ničen člen 2 sporne odločbe v delu, v katerem se nanaša na ADM;

– podredno, kar zadeva drugo alineo, spremeni člen 2 sporne odločbe, zato da zmanjša ali razveljavi globo, naloženo AMD;

– podredno, glede druge in tretje alinee, zadevo vrne Sodišču prve stopnje, da odloči v skladu s pravnimi mnenji Sodišča;

– v vsakem primeru Komisiji naloži, da nosi svoje stroške kot tudi stroške ADM v postopku pred Sodiščem prve stopnje in pred Sodiščem.

13 Komisija Sodišču predlaga, naj:

– pritožbo zavrne;

– pritožnicama naloži plačilo stroškov.

Pritožbeni razlogi

14 Pritožnici v utemeljitev pritožbe navajata naslednje pritožbene razloge:

– kršitev načela prepovedi retroaktivnosti zaradi potrditve retroaktivne uporabe Smernic s strani Komisije;

– kršitev načela enakosti:

– zaradi potrditve diskriminacije, ki jo je Komisija izvedla pri metodi izračuna glob, uporabljeni za hkratne kršitve konkurenčnega prava, glede na to, ali je ta institucija Skupnosti svojo odločbo sprejela pred ali po objavi Smernic;

– zaradi potrditve enakega izhodiščnega zneska za globo, naloženo ADM, in globo, naloženo Ajinomoto, čeprav je tržni delež Ajinomoto v EGP skoraj dvakrat večji od tržnega deleža ADM;

– kršitev načela *ne bis in idem* z odločitvijo, da Komisija ni bila dolžna niti vračunati niti upoštevati glob, ki jih je ADM za ista ravnanja plačala drugim organom;

– kršitev obveznosti obrazložitve:

– z ugotovitvijo, da Komisiji ni bilo treba upoštevati glob, ki jih je ADM plačala v tretjih državah, čeprav je globa, ki jo je Komisija naložila, zlasti odvisna od svetovnega prometa ADM, tako da je ta sankcionirana glede na svoj promet v državah, v katerih je že bila obsojena na plačilo glob;

– z ugotovitvijo, da je globa razumna ne glede na to, da Komisija ni izpolnila svoje obveznosti, da upošteva promet ADM z lizinom v EGP;

– izkrivitev dokazov z ugotovitvijo, da je Komisija dokazala obstoj gospodarskih posledic, pri čemer pa ti dokazi ne pomenijo analize ravni cen v primeru, da dogovarjanja ne bi bilo, in torej ne izkazujejo, da so bile cene višje, kot bi bile v tem primeru;

– kršitev načela, da mora Komisija spoštovati pravila, ki si jih sama predpiše s tem, da je tej instituciji dopustila, da prekrši Smernice;

– kršitev načela sorazmernosti, kot ga razlagata Sodišče in Sodišče prve stopnje, na podlagi katerega mora obstajati določeno razmerje med globami in upoštevnim prometom.

Pritožba

Prvi pritožbeni razlog: kršitev načela prepovedi retroaktivnosti

15 V okviru prvega pritožbenega razloga pritožnici Sodišču prve stopnje očitata, da je v točkah od 39 do 61 izpodbijane sodbe kršilo načelo prepovedi retroaktivnosti s tem, da je potrdilo retroaktivno uporabo Smernic s strani Komisije.

16 Zatrjujeta, da bi bila v primeru upoštevanja prejšnje prakse globa nižja od globe, kot je bila določena v skladu z Smernicami.

17 V izpodbijani sodbi je Sodišče prve stopnje ta očitek zavrnilo na podlagi sklepanja, katerega besedilo je enako besedilu iz sodb tega sodišča, na podlagi katerih je bila izrečena sodba Sodišča z dne 28. junija 2005 v združenih zadevah Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji (C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P in C-213/02 P, ZOdl., str. I-5425).

18 V točkah od 202 do 206 zadnjenavedene sodbe je Sodišče utemeljitev Sodišča prve stopnje povzelo tako:

„202 Sodišče prve stopnje je naprej upravičeno poudarilo, da je načelo prepovedi retroaktivnosti kazenskih zakonov, določeno v členu 7 EKČP kot temeljna pravica, splošno načelo prava Skupnosti, katerega spoštovanje je obvezno, kadar se globe naložijo zaradi kršitve pravil konkurence, in da to načelo zahteva, da so izrečene sankcije v skladu s tistimi, ki so bile določene, ko je bila kršitev storjena.

203 Dalje je Sodišče prve stopnje odločilo, da Smernice ostajajo v pravnem okviru, ki ureja določitev višine globe, kot je bil pred tem, ko so bile storjene kršitve, opredeljen v členu 15 Uredbe št. 17.

204 Metoda izračuna glob, določena v Smernicah, naj bi še naprej temeljila na načelih, ki jih predpisuje ta določba, ker je izračun še vedno opravljen glede na težo in trajanje kršitve in globa ne sme preseči najvišjega zneska 10 % skupnega prometa.

205 Smernice naj torej ne bi spreminjale pravnega okvira sankcij, ki ostaja opredeljen samo z Uredbo št. 17. Prejšnja praksa Komisije pri odločanju naj ne bi bila del tega pravnega okvira.

206 Končno po mnenju Sodišča prve stopnje globe niso bile retroaktivno poostrene, čeprav lahko Smernice v določenih primerih povzročijo njihovo

povišanje. To naj bi izhajalo iz polja proste presoje pri določitvi višine globe, ki naj bi ga Komisija imela v skladu z Uredbo št. 17. Ta institucija bi lahko tako v vsakem trenutku dvignila raven glob za potrebe svoje politike konkurence, pod pogojem, da ostaja v okviru omejitev, navedenih v Uredbi št. 17 […]“

19 Kot je Sodišče ugotovilo v točkah 207 in 208 zgoraj navedene sodbe Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, ni pravilno izhodišče Sodišča prve stopnje, da Smernice niso del pravnega okvira za določitev glob, temveč izključno člen 15 Uredbe št. 17, zaradi česar se z uporabo Smernic za kršitve, storjene pred njihovim sprejetjem, ne da kršiti načela prepovedi retroaktivnosti.

20 Sprememba represivne politike, v danem primeru splošne politike konkurence Komisije na področju glob, zlasti če je izvedena s sprejetjem pravil ravnanja, kot so Smernice, ima lahko posledice z vidika načela prepovedi retroaktivnosti (zgoraj navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 222).

21 Vendar učinkovita uporaba skupnostnih pravil o konkurenci zahteva, da sme Komisija za potrebe te politike kadarkoli prilagoditi višino glob (sodba z dne 7. junija 1983 v združenih zadevah Musique Diffusion française in drugi proti Komisiji, od 100/80 do 103/80, Recueil, str. 1825, točka 109, in zgoraj navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 227).

22 Iz tega izhaja, da podjetja, ki so v upravnem postopku, ki lahko pripelje do izreka globe, ne morejo legitimno pričakovati, da Komisija ne bo presegla višine glob, ki jo je uporabljala prej, niti glede metode njenega izračuna (zgoraj navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 228).

23 Zato morajo v tem primeru podjetja upoštevati možnost, da sme Komisija v vsakem trenutku zvišati višino glob glede na višino, ki jo je uporabljala v preteklosti (zgoraj navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 229).

24 To ne velja samo tedaj, kadar Komisija zviša globe, ko jih izreka v posamičnih odločbah, ampak tudi, če je to zvišanje, tako kot v tem primeru, izvedeno z uporabo splošno veljavnih pravil ravnanja, kot so Smernice (zgoraj navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 230).

25 Kot v zadevi Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji je treba skleniti, da so bile Smernice in predvsem nova metoda izračuna glob v njih, ob domnevi, da je ta povzročila zvišanje glob, razumno predvidljive za podjetja, kot sta pritožnici, ko so bile zadevne kršitve storjene, in da zato Komisija z uporabo Smernic v sporni odločbi za kršitve, storjene pred njihovim sprejetjem, ni kršila načela prepovedi retroaktivnosti (zgoraj navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točki 231 in 232).

26 Zato Sodišče prve stopnje ni napačno uporabilo prava s tem, ko je zavrnilo ničnostni razlog kršitve načela prepovedi retroaktivnosti.

27 Ob upoštevanju vsega zgoraj navedenega je treba prvi pritožbeni razlog zavrniti.

Drugi pritožbeni razlog: kršitev načela enakosti

28 Drugi pritožbeni razlog, ki ga uveljavljata pritožnici, je razdeljen na dva dela. ADM Sodišču prve stopnje očita, da je kršilo načelo enakosti, prvič, ker je potrdilo diskriminacijo, ki jo je Komisija izvedla pri metodi izračuna glob, uporabljeni za hkratne kršitve prava konkurence, glede na to, ali je ta institucija sprejela odločbo pred ali po objavi Smernic (točke od 69 do 75 izpodbijane sodbe), in drugič, ko je potrdila enak izhodiščni znesek za globo, naloženo ADM, in globo, naloženo Ajinomoto, čeprav je tržni delež drugega podjetja v EGP skoraj dvakrat večji od tržnega deleža ADM (točke 207 in od 211 do 214 izpodbijane sodbe).

29 Prvi del drugega pritožbenega razloga je tesno povezan s prvim pritožbenim razlogom, saj domnevno diskriminatorno obravnavanje izvira iz dejstva, da so bile po določenem datumu Smernice uporabljene.

30 Kot je bilo poudarjeno v točki 21 te sodbe, se lahko Komisija kadarkoli odloči zvišati raven glob glede na tisto, ki je bila uporabljana v preteklosti.

31 Zato je Sodišče v točki 110 zgoraj navedene sodbe Musique Diffusion française in drugi proti Komisiji zavrnilo tožbeni razlog, ki je temeljil zlasti na trditvi, da je metoda, ki jo je uporabila Komisija, diskriminatorna, saj so dejstva v tej zadevi nastala ob istem času kot dejstva, obravnavana v drugih postopkih, v katerih je Komisija sprejela odločbo pred to, ki je obravnavana, in pri tem naložila bistveno nižje globe.

32 Zato prvi del drugega pritožbenega razloga ne more uspeti.

33 V drugem delu istega pritožbenega razloga izvajanja pritožnic temeljijo na predpostavki, da se izhodiščni zneski glob, kadar je bilo več podjetij udeleženih pri isti kršitvi, lahko diferencirajo samo na podlagi prometa od prodaje zadevnega proizvoda v EGP. Ta predpostavka je napačna.

34 Kot izhaja iz točk 243 in 312 zgoraj navedene sodbe Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, je diferenciacija pri izhodiščnih zneskih glob na podlagi drugih meril, kot je promet, dopustna.

35 Sodišče prve stopnje nikakor ni napačno uporabilo prava s tem, da je v točki 212 izpodbijane sodbe na podlagi ugotovitev dejstev, ki so njegova obveznost, odločilo, da celotni promet ADM, ki ostaja pokazatelj velikosti in gospodarske moči podjetja, jasno kaže na to, da je ADM dvakrat pomembnejši od Ajinomoto, kar odpravlja okoliščino, da ima na trg lizina v EGP manjši vpliv kot Ajinomoto, in pojasnjuje, da je izhodiščni znesek globe določen v višini, ki zagotavlja zadosten odvračilen učinek.

36 Zato je treba drugi del drugega pritožbenega razloga in torej cel ta pritožbeni razlog zavrniti.

Tretji pritožbeni razlog: kršitev korelata načela ne bis in idem

Trditve strank

37 V okviru tretjega pritožbenega razloga, kot sta ga pojasnili na obravnavi, pritožnici uveljavljata kršitev korelata načela *ne bis in idem*, ker je Sodišče prve stopnje v točkah od 85 do 104 izpodbijane sodbe odločilo, da Komisija ni bila dolžna vračunati ali upoštevati glob, ki so bile plačane drugim organom in s katerimi so bila sankcionirana ista ravnanja.

38 Ta pritožbeni razlog ima tri dele.

39 Pritožnici najprej zatrjujeta, da je Sodišče prve stopnje napačno uporabilo pravo s tem, da je preveč restriktivno razlagalo načelo *ne bis in idem* in sodbo z dne 14. decembra 1972 v zadevi Boehringer Mannheim proti Komisiji (7/72, Recueil, str. 1281). Menita, da med temeljnimi načeli obstaja korelat načela *ne bis in idem*, ki zahteva, da je treba upoštevati sankcije, ki se nanašajo na isto dejansko stanje in ki stremijo k istemu cilju. Šlo naj bi za temeljno načelo prava Skupnosti, ki obstaja neodvisno od kakršnegakoli dogovora. Pritožnici menita, da je Sodišče v zgoraj navedeni sodbi Boehringer Mannheim proti Komisiji razpravljalo o tretji državi in odločilo, da se temeljna pravna načela v tovrstnih zadevah uporabljajo. V skladu z načeli pravilnega delovanja pravnega sistema in sorazmernosti naj bi se pri kasnejših sankcijah upoštevalo kakršnekoli sankcije, ki jih je za ista ravnanja že naložilo katerokoli sodišče. Drugačen pristop naj bi namreč prinašal tveganje, da se zadevna podjetja preveč kaznuje in da bi se jim naložile globe, nesorazmerne glede na potrebo po odvračanju in/ali represiji.

40 Nadalje pritožnici navajata, da ugotovitev iz točk 101 in 102 izpodbijane sodbe, da nista dokazali, da so dejstva, ki so znaki kršitve, ki so jo sankcionirale Komisija in tretje države, ista, pomeni izkrivitev dokazov, kršitev člena 36 Statuta Sodišča zaradi neizpolnitve obveznosti obrazložitve in kršitev njune pravice do obrambe.

41 Nazadnje pritožnici zatrjujeta, da je Sodišče prve stopnje storilo napako, ko je v točki 103 izpodbijane sodbe ugotovilo, da čeprav so bila dejstva identična, ni obstajala nobena pravica do vračunanja, ker ADM ni dokazala, da so se sankcije, izrečene v tretjih državah, nanašale na izvajanje ali učinke omejevalnega sporazuma v EGP, in ko je ugotovilo, da so bile te sankcije izračunane glede na promet ADM v Združenih državah in Kanadi. Dokazati naj bi bilo treba zgolj identiteto ravnanj, ki so jih sankcionirali Komisija in organi tretjih držav. ADM naj bi dokazala, da so njena ravnanja in omejevalni sporazum, ki so ga sankcionirali Komisija in organi tretjih držav, zadevala isti omejevalni sporazum na svetovni ravni.

42 Glede prvega dela tretjega pritožbenega razloga pritožnic Komisija navaja, da v zgoraj navedeni sodbi Boehringer Mannheim proti Komisiji ni bilo obravnavano vprašanje, ali mora ta institucija všteti sankcijo, ki so jo naložili organi tretje države, v primeru, če je dejansko stanje, ki so ga ta institucija in omenjeni organi ugotovili glede podjetja, identično. Ocenjuje, da obstajajo utemeljeni razlogi za stališče, da se načelo naravnega prava, na katerega se sklicuje v sodbi z dne 13. februarja 1969 v zadevi Wilhelm in drugi (14/68, Recueil, str. 1) in v zgoraj navedeni sodbi Boehringer Mannheim proti Komisiji, uporablja le v Evropski uniji. Vsi sodni organi Unije bi se morali v vseh primerih v zvezi s konkurenčnim pravom ravnati po prevladujoči praksi Sodišča, obenem pa se pristojnosti teh držav in institucij Skupnosti prekrivajo. Med Združenimi državami Amerike in Evropsko skupnostjo pa naj ne bi obstajala nobena zveza niti tovrstno prekrivanje.

43 Glede drugega dela tretjega pritožbenega razloga pritožnic Komisija navaja, da je Sodišče prve stopnje s sklicevanjem na zgoraj navedeno sodbo Boehringer Mannheim proti Komisiji ugotovilo, da so se organi Skupnosti in ameriški organi ukvarjali z ravnanjem članov omejevalnega sporazuma na svojih ozemljih. V tej sodbi naj bi Sodišče razlikovalo med sporazumi, na podlagi katerih nastane omejevalni sporazum, in izvajanjem le-tega na različnih ozemljih.

44 Glede tretjega dela tega tretjega pritožbenega razloga Komisija zatrjuje, da si je ADM napačno razlagala točko 103 izpodbijane sodbe. Sodišče prve stopnje naj bi namreč izpostavilo vprašanje, ali so se obsodbe v Združenih državah in Kanadi nanašale na isto ravnanje, kot ga je Komisija sankcionirala v sporni odločbi.

45 Komisija ocenjuje, da ravnanja, ki so bila podlaga za obdolžitev s strani organov Skupnosti in ameriških organov, ni mogoče šteti za identična, ker naj se ne bi nanašala na isti predmet in ker ne gre za isto krajevna umeščenost. Dejstva, na katerih sta temeljili obdolžitvi s strani Komisije in ameriških organov, naj ne bi bila ista in ADM naj ne bi nič dajalo podlage, da poskuša predstaviti, da so jo ameriški organi nameravali sankcionirati za izvedbo sporazumov v EGP.

Presoja Sodišča

– Prvi del tretjega pritožbenega razloga

46 Kot sta pritožnici pojasnili na obravnavi, se ne sklicujeta na načelo *ne bis in idem* kot tako. Ne trdita torej, da je Komisija ravnala narobe, ko je začela postopek, ali da nima

pooblastila za naložitev globe. Pritožnici namreč zatrjujeta, da je med temeljnimi načeli pravičnosti korelat načela *ne bis in idem*, v skladu s katerim je treba upoštevati sankcije, ki se nanašajo na isto dejansko stanje in stremijo k istemu cilju.

47 V zvezi s tem je treba najprej opozoriti, da je predmet nadzora Sodišča v pritožbi, prvič, preučiti, kako pravno pravilno je Sodišče prve stopnje za presojo teže ravnanja v smislu člena 81 ES in člena 15 Uredbe št. 17 upoštevalo vse pomembne dejavnike, in drugič, preveriti, ali je Sodišče prve stopnje pravno zadostno odgovorilo na vse trditve tožeče stranke glede razveljavitve ali zmanjšanja globe (zgoraj navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 244 in navedena sodna praksa).

48 V tej zadevi je Sodišče prve stopnje v točki 98 izpodbijane sodbe poudarilo, da iz besedila točke 3 zgoraj navedene sodbe Boehringer Mannheim proti Komisiji izhaja, da Sodišče ni obravnavalo vprašanja, ali mora Komisija všteti sankcijo, ki so jo naložili organi tretje države, v primeru, če bi bilo dejansko stanje, ki so ga ugotovili ta institucija in navedeni organi, identično, ampak je identičnost dejstev, ki so podlaga za obdolžitve Komisije in organov tretje države, sprejelo kot predhodni pogoj za zgoraj navedeno vprašanje.

49 V zvezi s tem Sodišče prve stopnje nikakor ni napačno uporabilo prava. V zgoraj navedeni sodbi Boehringer Mannheim proti Komisiji Sodišče namreč tega vprašanja ni obravnavalo, ker ni bilo dokazano, da je bilo dejansko stanje, ki so ga zoper tožečo stranko ugotovili Komisija na eni in ameriški organi na drugi strani, identično.

50 Nadalje je Sodišče prve stopnje, z napotilom na točko 11 zgoraj navedene sodbe Wilhelm in drugi, v točki 99 izpodbijane sodbe med drugim ocenilo, da mora Sodišče

ob upoštevanju posebnega položaja, ki je po eni strani posledica tesne medsebojne povezanosti nacionalnih trgov držav članic in skupnega trga ter, po drugi strani, posebnega sistema delitve pristojnosti med Skupnostjo in državami članicami glede omejevalnih sporazumov na istem ozemlju, ozemlju skupnega trga, in ki je dopustilo možnost dveh pregonov, glede na morebitno dvojno sankcijo, ki iz tega izhaja, v skladu z načelom pravičnosti nujno upoštevati prvo odločbo, s katero je naložena sankcija.

51 V točki 100 izpodbijane sodbe je Sodišče prve stopnje ugotovilo, da v danem primeru ni podana taka dejanska situacija, in sklenilo, da ob tem, da ne uveljavljata izrecne določbe dogovora, ki bi Komisiji določala obveznost, da pri odmeri globe upošteva sankcije, ki so jih istemu podjetju za isto podano dejansko stanje naložili organi ali sodišča tretje države, kot so Združene države Amerike ali Kanada, tožeči stranki ne moreta uspešno očitati Komisiji, da je v tej zadevi kršila to domnevno obveznost.

52 Tudi ob domnevi, da bi bilo to sklepanje napačno in da bi bila sankcija, ki so jo naložili organi tretje države, element, ki bi po naravi lahko bil predmet presoje okoliščin zadevnega primera zaradi določitve globe, pa je očitek, da Komisija ni upoštevala že naloženih glob v tretjih državah, lahko uspešno uveljavljan samo, če je bilo dejansko stanje, ki ga je za ADM ugotovila Komisija, in dejansko stanje, ki so ga za to družbo ugotovili organi Združenih držav in Kanade, identično.

53 Sodišče prve stopnje je v točkah od 101 do 103 izpodbijane sodbe podredno obravnavalo, ali sta pritožnici predložili dokaz za to identičnost. Treba je torej obravnavati druge dele tretjega pritožbenega razloga, ki se nanašajo na te točke.

54 Načelo dobrega upravljanja, na katero se pritožnici ravno tako sklicujeta v okviru prvega dela tretjega pritožbenega razloga, pa v zadevnem kontekstu ni upoštevno.

– Drugi del tretjega pritožbenega razloga

55 Glede ugotovitve Sodišča prve stopnje, da ni dokazano, da bi bilo dejansko stanje, ki so ga za ADM ugotovili Komisija in organi Združenih držav in Kanade, identično, pritožnici uveljavljata, najprej, izkrivitev dokazov. Zatrjujeta, da dejstvo, da se kršitvi v zvezi z lizinom in citronsko kislino razlikujeta, očitno izhaja iz dokumentov v zvezi s sodno poravnavo tako v Združenih državah kot v Kanadi, to je državah, v katerih naj bi bile kršitve opredeljene po ločenih točkah kazenske obtožbe zoper ADM. Niti ti dokumenti niti noben drug podatek naj ne bi dajali povoda za preudarek, da so bili ločeni sporazumi del „širše celote sporazumov in usklajenih ravnanj“.

56 Vendar Sodišče prve stopnje ni menilo, da se kršitve v zvezi z lizinom oziroma citronsko kislino ne razlikujejo. Na začetku točke 103 izpodbijane sodbe je nedvomno izrazilo dvome glede vprašanja, ali je mogoče obsodbo glede omejevalnega sporazuma o lizinu šteti za ločeno od obsodbe glede omejevalnega sporazuma o citronski kislini. Kljub temu je domnevalo, da je tako.

57 Ker je Sodišče prve stopnje ocenilo, da so obsodbe v Združenih državah in Kanadi zajemale širšo celoto sporazumov in usklajenih ravnanj, ni mogoče sprejeti, da je to sodišče izkrivilo dokaze. Napotilo na „obsodbe v Združenih državah in Kanadi, [ki] so zajemale širšo celoto sporazumov in usklajenih ravnanj“ iz točke 102 izpodbijane sodbe je treba razlagati glede na točko 5 zgoraj navedene sodbe Boehringer Mannheim proti Komisiji, v kateri je „širša celota“ navedena in na katero se je Sodišče prve stopnje v prej navedeni točki sklicevalo. Ta pojem je treba torej razumeti tako, da se omenjene obsodbe nanašajo tudi na ravnanja v zvezi s citronsko kislino, ki pa v sporni odločbi niso obravnavana.

58 Očitek izkrivljenja dokazov je torej treba zavrniti.

59 Pritožnici dalje uveljavljata, da Sodišče prve stopnje brez obrazložitve ni sprejelo dodanih dokazov, ki sta jih predložili glede identičnosti postopkov, in je s tem kršilo člen 36 Statuta Sodišča.

60 V zvezi s tem je treba opozoriti, da obveznost obrazložitve sodb, ki Sodišče prve stopnje zavezuje na podlagi členov 36 in 53, prvi odstavek, Statuta Sodišča, temu ne nalaga, da poda obrazložitev, v kateri bi naštelo in izčrpno opisalo vsa izvajanja procesnih strank. Obrazložitev je torej lahko implicitna, če vpletenim osebam omogoča seznanitev z razlogi, zaradi katerih so bili sprejeti zadevni ukrepi, Sodišču pa daje na razpolago elemente, ki zadoščajo za opravljanje sodnega nadzora (glej v tem smislu sodbo z dne 7. januarja 2004 v združenih zadevah Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, Recueil, str. I-123, točka 372).

61 Glede dodatnih dokazov, ki jih je predložila ADM, Sodišče prve stopnje ni kršilo obveznosti obrazložitve, ki mu je naložena. Njegova obrazložitev se opira na predpostavko, da bi morali pritožnici, če nameravata dokazati identičnost ugotovljenega dejanskega stanja, dokazati, da so se obsodbe, razglašene v Združenih državah in Kanadi, nanašale na izvajanja ali učinke omejevalnega sporazuma zunaj teh držav, zlasti v EGP. Z ugotovitvijo, da to nikakor ni bilo dokazano, je Sodišče prve stopnje glede na to merilo dodatne dokaze, ki sta jih predložili pritožnici, implicitno označilo za nezadostne.

62 Iz tega sledi, da očitka kršitve člena 36 Statuta Sodišča ni mogoče sprejeti.

63 Nazadnje pritožnici zatrjujeta, da je Komisija v svojih vlogah in sporni odločbi očitno priznala, da so bila dejstva, sankcionirana v okviru postopkov, uvedenih v tretjih državah, natanko enaka kot ta, ki so bila predložena Sodišču prve stopnje, zaradi česar naj bi jima slednje moralo dati možnost, da se izrečeta o nasprotni ugotovitve.

64 V zvezi s tem je treba poudariti, da je Komisija nedvomno navedla, da je bila kršitev, storjena v EGP, rezultat obstoja omejevalnega sporazuma na svetovni ravni. S tem pa Komisija ni priznala identičnosti dejanskega stanja, ki ga je za pritožnici ugotovila sama, in dejanskega stanja, ki so ga za pritožnici ugotovili organi Združenih držav in Kanade.

65 Iz točke 183 obrazložitve sporne odločbe izhaja, da Komisija ADM in drugim podjetjem, na katera se nanaša ta odločba, očita, da so kršila člen 81 ES in člen 53 Sporazuma EGP, ker so v EGP v okviru sporazuma določila ceno lizina, nadzorovala ponudbo in si medsebojno razdelila količinski obseg prodaje ter si izmenjali informacije o količinskem obsegu svoje prodaje zaradi nadzora nad spoštovanjem prodajnih kvot, o katerih so se dogovorila. V točki 311 obrazložitve iste odločbe je Komisija zapisala, da so se po podatkih organov Združenih držav in Kanade pri denarnih kaznih, izrečenih podjetjem, na katera se nanaša ta odločba, upoštevali samo protikonkurenčni učinki, ki jih je omejevalni sporazum, preiskovan v tej odločbi, imel na ozemlju pod njihovo sodno oblastjo.

66 Iz tega izhaja, da je šlo po mnenju Komisije za izvajanje omejevalnega sporazuma na različnih ozemljih. Zato so ugotovitve Komisije pritožnicama omogočile, da učinkovito uveljavljata svoje stališče v zvezi s tem.

67 Zato očitek kršitve pravice do izjave ni utemeljen.

– Tretji del tretjega pritožbenega razloga

68 Točka 103 izpodbijane sodbe se umešča v okvir analize Sodišča prve stopnje glede identičnosti očitanih dejstev.

69 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da identičnost dejanskega stanja ni podana, kadar sankcija, naložena v tretji državi, zajema samo izvajanja ali učinke omejevalnega sporazuma na trgu te države in skupnostna sankcija zajema le izvajanja in učinke tega omejevalnega sporazuma na trgu Skupnosti.

70 Čeprav je Sodišče prve stopnje v točki 103 izpodbijane sodbe poudarilo, da so bile zadevne globe izračunane glede na promet, ustvarjen v Združenih državah oziroma Kanadi, pa je to storilo zaradi podkrepitve svoje ugotovitve, da je bil namen glob sankcioniranje izvajanja sporazuma na teh ozemljih in ne na ozemlju EGP.

71 Po oceni Sodišča prve stopnje ADM ni dokazala, da bi se poleg izvajanja ali učinkov zadevnega omejevalnega sporazuma, do katerih je prišlo v Združenih državah in Kanadi, sankcije, naložene v teh dveh državah, nanašale na izvajanja ali učinke tega sporazuma v EGP.

72 Glavni očitek, ki ga pritožnici uveljavljata v okviru tretjega pritožbenega razloga, torej ni utemeljen.

73 Podredno zatrjujeta, da mora Komisija upoštevati globe, ki so bile plačane drugim organom in so bile izračunane glede na promet v Združenih državah in Kanadi, če, kot v tem primeru, Komisija pri izračunu globe, ki se jima naloži, upošteva svetovni promet pritožnic z lizinom. S tem naj bi ta institucija globo izračunala glede na promet pritožnic v državah, v katerih sta že plačali globo, ki jo je prištela njunemu prometu na trgu EGP.

74 V sporni odločbi pa je bil svetovni promet uporabljen samo za primerjavo relativnih velikosti zadevnih podjetij z namenom, da se upošteva dejanska zmožnost teh podjetij, da povzročijo večjo škodo na trgu lizina v EGP.

75 Ta očitek je zato treba zavrniti.

76 Ker noben od očitkov, ki sta jih pritožnici uveljavljali zoper ugotovitev Sodišča prve stopnje, da ni bila dokazana identičnost ugotovljenega dejanskega stanja, ni utemeljen, je treba tretji pritožbeni razlog zavrniti.

Četrti pritožbeni razlog: kršitev obveznosti obrazložitve

77 Četrti pritožbeni razlog ima dva dela.

78 V okviru prvega dela tega pritožbenega razloga, ki se nanaša na točke od 85 do 94 izpodbijane sodbe, pritožnici navajata, da je Sodišče prve stopnje kršilo člen 36 Statuta Sodišča s tem, da je odločilo, da Komisiji ni bilo treba upoštevati glob, ki sta jih plačali v tretjih državah, čeprav je globa, ki jo naloži Komisija, zlasti odvisna od njunega svetovnega prometa, in ker sta zato pritožnici sankcionirani glede na njun promet v tretjih državah, kjer pa sta že bili obsojeni na plačilo glob.

79 V okviru drugega dela četrtega pritožbenega razloga, ki se nanaša na točke od 198 do 206 izpodbijane sodbe, pritožnici Sodišču prve stopnje očitata kršitev člena 36 Statuta Sodišča zaradi ugotovitve, da je globa neprimerna, čeprav je Komisija kršila svojo obveznost, da upošteva promet teh pritožnic z lizinom v EGP.

80 Glede zahtev, ki jih Sodišču prve stopnje po svoji naravi nalaga obveznost obrazložitve, je treba napotiti na točko 60 te sodbe.

81 V tej zadevi je sodba Sodišča prve stopnje glede dveh obravnavanih vidikov dovolj obrazložena. Prvič, Sodišče prve stopnje je v točkah od 85 do 103 izpodbijane sodbe podrobno obrazložilo svoje ugotovitve, da Komisiji ni bilo treba upoštevati glob, ki jih je ADM plačala v tretjih državah. Drugič, v točkah od 198 do 206 izpodbijane sodbe je navedlo razloge za zavrnitev trditev pritožnic, da je bila globa nesorazmerna glede na promet, ki sta ga ustvarili na trgu lizina v EGP.

82 Zato je treba četrti pritožbeni razlog zavrniti.

Peti pritožbeni razlog: izkrivitev dokazov

83 V okviru petega pritožbenega razloga, ki se nanaša na točke od 142 do 171 izpodbijane sodbe, pritožnici navajata, da je Sodišče prve stopnje izkrivilo dokaze z ugotovitvijo, da je Komisija dokazala gospodarske posledice.

84 Natančneje, pritožnici Sodišču prve stopnje očitata, da je izkrivilo dokaze z ugotovitvijo, da je Komisija pravno zadostno dokazala, da so bile cene višje, kot bi bile brez dogovarjanja. Dokazi Komisije, za katere je Sodišče prve stopnje v točkah od 154 do 160 izpodbijane sodbe ugotovilo, da obstajajo, naj bi, ne da bi bile analizirane ravni mogočih cen v primeru, da ne bi bilo omejevalnega sporazuma, izkazovali le ravni dejanskih cen.

85 V zvezi s tem je treba opozoriti, da presoja dejstev z izjemo izkrivitve dokazov, predloženih Sodišču prve stopnje, ne pomeni pravnega vprašanja, ki bi bilo kot tako predmet nadzora Sodišča (glej med drugim sodbo z dne 21. junija 2001 v združenih zadevah Moccia Irme in drugi proti Komisiji, od C-280/99 P do C-282/99 P, Recueil, str. I-4717, točka 78).

86 Vendar pritožnici nista dokazali, da bi bili dokazi izkrivljeni. Njuna graja sklepanja Sodišča prve stopnje ni utemeljena. Kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 124 sklepnih predlogov, iz besedila sporne odločbe in izpodbijane sodbe izhaja, da je Komisija predložila vrsto dokazov glede povečanja cen, ki ga je povzročil omejevalni sporazum, in da je Sodišče prve stopnje te dokaze podrobno preučilo. Z zavrnitvijo trditev tožečih strank, katerih namen je prikazati, da ni bilo dokazano, da so bile dejanske cene višje od tistih, ki bi bile oblikovane v primeru oligopolne strukture, če ne bi bilo kršitve, Sodišče prve stopnje iz teh dokazov ni sklepalo ničesar, česar ti očitno ne izkazujejo.

87 Zato je treba peti pritožbeni razlog zavrniti.

Šesti pritožbeni razlog: kršitev načela, na podlagi katerega mora Komisija spoštovati pravila, ki si jih je predpisala

88 V okviru šestega pritožbenega razloga pritožnici Sodišču prve stopnje očitata, da je v točkah od 191 do 206 izpodbijane sodbe kršilo načelo, v skladu s katerim mora Komisija spoštovati pravila, ki si jih je predpisala.

89 Sodišče prve stopnje naj bi ugotovilo, da je Komisija pri določitvi izhodiščnega zneska upoštevala samo celotni promet pritožnic za vse proizvodne linije kot tudi svetovni promet z lizinom in da zato ni izpolnila svoje obveznosti, da upošteva le promet, ki ga je treba upoštevati. Kljub temu da Komisija ni spoštovala svojih Smernic, naj bi Sodišče prve stopnje ocenilo, da je bila globa zakonita, ker z njo ni bilo prekršeno načelo sorazmernosti. Sodišče prve stopnje pa naj ne bi moglo, vsaj ne brez navedbe razlogov, Komisiji dovoliti, da krši Smernice. To, da se Komisiji dopusti, da krši Smernice z edino omejitvijo, ki jo postavljajo zahteve po sorazmernosti, naj bi škodovalo načeloma pravne varnosti in dobrega upravljanja ter pomenilo diskriminacijo med pritožnicama in drugimi podjetji, za katera se Smernice pravilno uporabijo.

90 Iz teh razlogov bi Sodišče prve stopnje moralo, da bi pravilno določilo globe, uporabiti metodo iz Smernic glede glob, s tem, da se upošteva le promet ADM, ki ga je treba upoštevati. S tem, da ni izpolnilo obveznosti v tem smislu, naj bi kršilo načelo, v skladu s katerim mora Komisija upoštevati pravila, ki si jih je sama predpisala.

91 Glede tega je treba opozoriti, da čeprav pravil ravnanja z zunanjim učinkom, kot so Smernice, ki se nanašajo na gospodarske subjekte, ni mogoče opredeliti kot pravna pravila, na katera je uprava v vsakem primeru vezana, pa kljub temu uveljavljajo pravila ravnanja, ki podajajo okvire prakse, ki jo je treba izvajati in od katere uprava v posamičnem primeru ne more odstopiti, ne da bi navedla razloge, združljive z načelom enakega obravnavanja (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točki 209 in 210).

92 Sodišču prve stopnje ni mogoče očitati, da je Komisiji dovolilo nepravilno uporabo Smernic. Sodišče prve stopnje je namreč potem, ko je v točki 197 izpodbijane sodbe odločilo, da je Komisija s tem, da se je oprla na svetovni promet ADM, ne da bi upoštevala njen promet na trgu lizina v EGP, kršila točko 1A, četrti in šesti odstavek, Smernic, samo presodilo o tem, ali je znesek globe ustrezen.

93 Vendar pa v primeru, da je Sodišče prve stopnje, ko Komisija elementa za oceno zadevne kršitve ni ustrezno upoštevala, ugotovilo kršitev Smernic in zadevo obravnavalo v okviru svoje neomejene pristojnosti, načeli enakosti in pravne varnosti zahtevata, da mora najprej preizkusiti, ali ob upoštevanju omenjenega elementa globa kljub temu ostane v mejah, ki jih določajo navedene Smernice. Načelo sorazmernosti se uporabi šele po tem, ko je tak preizkus opravljen.

94 Zato je Sodišče prve stopnje zgolj z uporabo merila sorazmernosti napačno uporabilo pravo.

95 Vendar presoja prometa ADM od prodaje lizina v EGP v točkah od 203 do 205 izpodbijane sodbe vsebuje oceno, da rezultat odmere globe ne bi bil drugačen, četudi bi Komisija pravilno uporabila Smernice in upoštevala ta promet.

96 Šesti pritožbeni razlog je treba zato zavrniti.

Sedmi pritožbeni razlog: kršitev načela sorazmernosti

Trditve pritožnic

97 V okviru sedmega pritožbenega razloga pritožnici Sodišču prve stopnje očitata, da je kršilo načelo sorazmernosti, kot ga razlagata Sodišče in Sodišče prve stopnje. V točkah od 199 do 202 izpodbijane sodbe naj bi neupravičeno zavrnilo trditev, da načelo sorazmernosti zahteva obstoj določenega razmerja med globo in prometom, ki ga je treba upoštevati, iz česar izhaja, da je globa v višini 115 % tega prometa, kot v tej zadevi, nesorazmerna. Glede izračuna se pritožnici opirata na promet, ki sta ga ustvarili na trgu lizina v EGP v zadnjem letu kršitve.

98 Ocenjujeta, da, nasprotno z odločitvijo Sodišča prve stopnje v točki 206 izpodbijane sodbe, sodba z dne 16. novembra 2000 v zadevi KNP BT proti Komisiji (C-248/98 P, Recueil, str. I-9641) podaja načelo splošne veljave, in sicer, da mora biti sankcija v sorazmerju s pomenom podjetja na trgu proizvodov, ki so predmet kršitve.

99 Pritožnici menita, da je dejansko stanje v tej zadevi identično z dejanskim stanjem v zadevi, v kateri je bila izdana sodba Sodišča prve stopnje z dne 14. julija 1994 v zadevi Parker Pen proti Komisiji (T-77/92, Recueil, II-549) in v kateri je to Sodišče globo zmanjšalo zato, ker Komisija ni dovolj upoštevala prometa, ki ga je treba upoštevati. Dejstvo, da je bila v zgoraj navedeni zadevi Parker Pen proti Komisiji zmanjšana končna globa in ne izhodiščni znesek, izračunan glede na težo, naj ne bi bilo upoštevno. V omenjeni zadevi naj ne bi šlo za ločen izračun izhodiščnega zneska. Poleg tega naj globa, naložena pritožnicama, ne bi bila v sorazmerju s prometom, ki ga je treba upoštevati, in to ne glede na to, ali bi se upošteval pri dokončni globi ali pri izhodiščnemu znesku glede na težo.

Presoja Sodišča

100 V skladu z sodno prakso Sodišča je dopustno zaradi določitve globe enako upoštevati tako skupni promet podjetja, ki je, čeprav približen in nepopoln, kazalec njegove velikosti in njegove gospodarske moči, kot del tega prometa od blaga, ki je predmet kršitve, in ki torej lahko pokaže njen obseg. Niti enemu niti drugemu od teh prometov glede na druge elemente presoje se ne sme pripisati nesorazmerni pomen, in zato določitev ustrezne globe ne more biti zgolj rezultat izračuna na podlagi skupnega prometa. To zlasti velja, kadar zadevno blago predstavlja le majhen delež tega prometa (zgoraj navedeni sodbi Musique Diffusion française in drugi proti Komisiji, točka 121, in Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 243).

101 Nasprotno pa v pravu Skupnosti ni splošno veljavnega načela, da mora biti sankcija v sorazmerju s pomenom podjetja na trgu proizvodov, ki so predmet kršitve.

102 V točki 200 izpodbijane sodbe je Sodišče prve stopnje takole zavrnilo izvajanje pritožnic:

„[…] Iz sodne prakse izhaja, da je namen zgornje meje, ki jo s sklicevanjem na svetovni promet podjetja določa člen 15(2) Uredbe št. 17, ravno v izogib temu, da bi bile globe nesorazmerne glede na pomen podjetja (zgoraj navedena sodba Musique [D]iffusion française in drugi proti Komisiji, točka 119). Če končni znesek globe ne preseže 10 % celotnega prometa ADM v zadnjem letu kršitve, je torej ni mogoče šteti za nesorazmerno samo zato, ker presega promet, ki je ustvarjen na upoštevnem trgu. Treba je pripomniti, da se tožeči stranki sklicujeta na [zgoraj navedeno sodbo KNP BT proti Komisiji, točka 61], v kateri je [Sodišče] slučajno poudarilo, da ‚je cilj člena 15(2) Uredbe št. 17 […] zagotoviti, da je sankcija v sorazmerju s pomenom podjetja na trgu proizvodov, ki so predmet kršitve'. Razen dejstva, da Sodišče v točki 61 zgoraj navedene sodbe kot referenco izrecno navaja točko 119 zgoraj navedene sodbe Musique [D]iffusion française in drugi proti Komisiji, je treba poudariti, da se zadevna dikcija, ki je kasnejša sodna praksa ni sprejela, umešča v poseben kontekst zadeve, v kateri je bila izdana zgoraj navedena sodba KNP BT proti Komisiji. V tej zadevi je tožeča stranka Komisiji dejansko očitala, da je za določitev njenih tržnih deležev upoštevala vrednost prodaj znotraj skupine, kar pa je Sodišče vseeno spoznalo za veljavno iz zgoraj navedenega razloga. Zato iz tega ni mogoče sklepati, da je sankcija, naložena ADM, nesorazmerna."

103 Pri tej obrazložitvi ni podana napačna uporaba prava.

104 Iz točke 94 zgoraj navedene sodbe Parker Pen proti Komisiji namreč izhaja, da je Sodišče prve stopnje uporabilo le pravila iz točke 121 zgoraj navedene sodbe Musique Diffusion française in drugi proti Komisiji, ki so povzeta v točki 100 te sodbe.

105 Poleg tega Sodišču, kadar v okviru pritožbe odloča o pravnih vprašanjih, iz razlogov pravičnosti ni treba s svojo presojo nadomestiti presoje Sodišča prve stopnje, ki pri izvajanju svoje neomejene pristojnosti odloča o višini glob, naloženih podjetjem zaradi njihove kršitve prava Skupnosti (zgoraj navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 245 in navedena sodna praksa).

106 Zato je treba sedmi pritožbeni razlog zavrniti.

107 Iz vsega zgoraj navedenega izhaja, da je treba pritožbo zavrniti.

Stroški

108 V skladu s členom 69(2) Poslovnika, ki se na podlagi člena 118 tega poslovnika uporablja za pritožbeni postopek, se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Komisija je predlagala, naj se ADM Company in ADM Ingredients naloži plačilo stroškov, in ker ti s predlogi nista uspeli, se jima naloži plačilo stroškov.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

1. **Pritožba se zavrne.**

2. **Archer Daniels Midland Co. in Archer Daniels Midland Ingredients Ltd se naloži plačilo stroškov.**

Podpisi